

København 17 februar 2006

Greenpeace bemærkninger vedrørende *Kommenteret dagsorden om politisk drøftelse om GMO-området på Rådsmødet (miljø) den 9. marts*
Doc SN 1361/06

FOKUSER PÅ EVALUERING AF GMO-HÅNDTERING

Sammen med rådsmødet 2. december 2005 er det første gang i mange år, at der er politisk drøftelse om GMO-området. Som det nævnes i dansk holdning, finder den politiske drøftelse endvidere sted i sammenhæng med (reelt forud for) en overordnet evaluering af fællesskabets nye GMO-lovgivning. Der er således tale om en unik lejlighed for medlemslandene at bistå Kommissionen med evalueringen af lovgivningen på GMO-området. Det er nu, at der er lejlighed til at få rettet op på de dele, hvor enten lovgivningen eller praksis ikke har evnet at realisere hensigten.

Greenpeace vil på det kraftigste opfordre til, at Danmark med den enestående mulighed, som den politiske drøftelse byder på, fokuserer på evalueringen af de eksisterende regler. En mere vidtløftig og ny debat om, hvorvidt gensplejsning har en fremtid. En debat som Danmark ifølge notatet finder behov for at starte, både kan og bør udskydes til efter, at der er styr på EUs grundlæggende håndtering af GMO.

BØR VÆRE EVALUERING AF HELHEDEN

Formandskabet har med sine to spørgsmål til ministrene peget på to områder, hvor det er særligt vigtigt at få rettet op. Greenpeace opfordrer dog regeringen til ikke at lade evalueringen begrænse sig til disse to spørgsmål. Flere andre af de grundlæggende betingelser for håndteringen af GMO er endnu ikke blevet gennemført. Greenpeace finder, at der bør tages afsæt i, hvorvidt de seks grundbetingelser, som blev fremsat i juni 1999 (vedhæftet), er blevet gennemført. Fælles for de to erklæringer - der fandt opbakning fra 12 medlemslande (ud af i alt 15) - er kravene om:

- Anvendelse af forsigtighedsprincippet
- Offentlig adgang til information
- Risikovurdering
- Overvågning (efter godkendelse)
- Sporing (for at muliggøre tilbagetrækning)
- Mærkning (for at give forbrugerne mulighed for at foretage meningsfuldt valg)

Evalueringen bør endvidere omfatte en redegørelse for retsgrundlaget for, at Kommissionen nu tillader, at GMO-ansøgninger – endda dyrkningsansøgninger – overføres fra udsætningsdirektivet til den sektorale fødevarer- og foderforordning. Slutteligt bør der jvf. formandskabets andet spørgsmål træffes foranstaltninger, der sikrer, at Kommissionen overholder aftalen om ikke at gå imod et simpelt flertal i rådet.

EFSA's "RISIKOVURDERING"

Formandskabet spørger: *"Hvilke problemer er blevet identificeret af medlemsstaterne med hensyn til risikovurdering af GMO'er beregnet til fremstilling af fødevarer og eller foder, og hvilke forbedringer af EFSA procedurer kan man forestille sig?"*

Hvortil det danske svar er, at: *"Der er ikke identificeret problemer med eksisterende retningslinier for risikovurdering af GMO..."*

Det bør bemærkes, at formandskabet ikke spørger til retningslinierne. Med hensyn til retningslinierne (inkl. direktivets bilag II og Kommissionens vejledning af 24. juli 2002) er også Greenpeace i det store hele tilfreds. Retningslinierne er ikke problemet. Problemet er, at den risikovurderingsproces, der beskrives i retningslinierne, ikke sker i praksis.

Hvis det er dansk holdning, at der heller ikke i praksis er problemer med risikovurderingen, så stiller Greenpeace sig fuldstændig uforstående overfor denne holdning. I flere konkrete GMO-ansøgninger er der i korte fodringsforsøg som bekendt konstateret statistisk signifikante afvigelser i blodparametre og vitale organer. Hverken EFSA eller Monsanto har været i stand til at fremkomme med en ikke-GMO-forklaring på disse afvigelser. Alligevel opfordrer EFSA til, at man simpelthen ser bort fra disse resultater – hvorimod en egentlig risikovurdering som minimum ville indebære at kræve afvigelserne undersøgt til bunds. Greenpeace vender tilbage med uddybende kritik af den nuværende "risikovurdering" inden rådsmødet.

SABOTERET FORSIGTIGHEDSPRINCIP

I udsætningsdirektivet har lovgivere på meget udmærket vis forsøgt at integrere forsigtighedsprincippet i udformningen af direktivet. For at sikre at alle risici bliver påpeget inden godkendelsen (så de efterfølgende kan undersøges til bunds) etablerer direktivet en flerdelt risikovurderingsproces med deltagelse af EFSA, de nationale myndigheder og (i kraft af offentlig adgang til langt det meste materiale) uafhængige forskere og NGO'er. Det er en særdeles fornuftig konstruktion, der, hvis den virkede, ville betyde, at EFSA kunne være sikre på, at alle indvendinger bliver påpeget.

I praksis er dette fornuftige forsigtighedssystem ikke blevet realiseret. NGO'ere og uafhængige forskere bliver rutinemæssigt (og ulovligt) afskåret fra adgang til materiale, der har med risikovurderingen at gøre. Så offentligheden er både afskåret fra at hjælpe med at påpege risici og afskåret fra at holde øje med, om de offentlige eksperter passer deres arbejde. Når nationale eksperter så påpeger mangler i materialet, vælger EFSA at ignorere de nationale eksperters kommentarer.

Greenpeace opfordrer miljøministeren til at forklare Kommissionen og de øvrige medlemslande, at direktivet/forsigtighedsprincippet kun kan fungere, når der er offentlig adgang til materialet (jvf. direktivets art. 25) OG til den flerdelte risikovurdering, hvor både EFSA og nationale eksperter deltager aktivt og gennemskueligt.

ULOVLIG HEMMELIGHOLDELSE

Materiale, der jvf. direktivet under ingen omstændigheder må holdes hemmeligt, bliver af

hensyn til Monsanto alligevel rutinemæssigt holdt hemmeligt. Greenpeace betragter miljøministeriets/Skov- & Naturstyrelsens fortsatte hemmeligholdelse af fodringsforsøgene med GMO-rapsen GT73 som en bevidst ulovlighed. Vi mener dog også at have forstået, at Danmark på rådsmødet nu endelig vil gøre en alvorlig indsats for at bringe de ulovlige hemmeligholdelser til ophør.

Som det fremgår af miljøministerens egne besvarelser på spørgsmål fra Mette Gjerskov (S1469-S1470) er direktivet ganske restriktivt, når det kommer til hemmeligholdelse. Danmark har nu i to år afventet en verificerbar begrundelse for hemmeligholdelsen. Danmark må nu konkludere, at der ikke foreligger en juridisk holdbar begrundelse

OBLIGATORISK OVERVÅGNING

I dansk holdning vedrørende første spørgsmål redegøres der for, at der for GMO, der må importeres til men ikke dyrkes i EU, alligevel er risiko for utilsigtet spredning. Det anføres, at *"Den obligatoriske overvågning der er inkluderet i anmeldelsen vil her medvirke til yderligere at øge sikkerheden"*. Et væsentligt problem er at disse obligatoriske overvågningsplaner ikke eksisterer i praksis. GMO-raps er den afgrøde-type, der har højst risiko for den form for utilsigtet spredning, der beskrives i notatet. EU-Kommissionen godkendte som bekendt en GMO-raps (GT73) i ly af sommerferien. Som det fremgår af overvågningsplanerne for GT73 (vedhæftet), er disse overvågningsplaner netop IKKE obligatoriske, men udformet som en frivillig henstilling til Monsanto. Ved at gennemgå ansøgningerne (se f.eks. dyrkningsansøgningerne for Maize 1507 og BT11) og allerede udstedte godkendelser (Gt73 + MON810) fremgår det klart, at det er et generelt problem, at overvågningsplanerne ikke, som det var hensigten, er obligatoriske. Et relateret problem er, at udover Danmark og Tyskland har de færreste lande etableret de obligatoriske offentlige registre over GMO-marker, som det kræves i udsætningsdirektivet.

Danmark bør derfor ved rådsmødet gøre det klart, at der er behov for drastiske forbedringer m.h.t. den obligatoriske overvågning. Obligatorisk overvågning er en grundlæggende betingelse siden 1999.

Det skal i øvrigt bemærkes, at EFSA først indstillede GMO-rapsen til godkendelse helt uden overvågningsplan for utilsigtet spredning. Det var først, da der sidst i 2004 i Japan var blevet konstateret massiv forurening med GMO-raps omkring japanske havnebyer, at EFSA måtte tilføje den frivillige overvågningsplan. Ganske typisk for EFSA havde Cypriotiske eksperter allerede i juni 2004 advaret EFSA om denne risiko. Men EFSA overhørte (vanen tro) den berettigede advarsel fra de Cypriotiske eksperter.

"SPORINGSSYSTEMET" KAN IKKE SPORE GODKENDTE GMO

Med BT10-skandalen i 2005 blev det såkaldte "sporingssystem" afprøvet. Etablering af sporingssystemet er en grundlæggende betingelse siden 1999. Som det fremgår af forordningen, skulle GMO-sporingssystemet gøre det muligt at trække produkter tilbage fra markedet, hvis der konstateres uforudsete negative virkninger for menneskers eller dyrs sundhed eller for miljøet.

Under BT10-skandalen sidste år blev miljøministeren spurgt, hvor meget BT11 (Bt11 er den godkendte GMO-majs, som BT10 var blevet forvekslet med) der var ankommet til Danmark, inden EU som nødforanstaltning fik etableret importforbud i april 2005. I svaret (S580) erkender ministeren, at: *"Importøren er ikke forpligtet til at vide, at et*

importeret majsprodukt er Bt11, men skal bare vide, om det er genmodificeret, så han kan opfylde sin pligt til korrekt mærkning" (S580, 18. april 2005).

Når importøren ikke er forpligtet til at vide, hvilken slags GMO-majs han importerer – kun at majsens er gensplejset – er det selvfølgelig også fuldstændigt umuligt for myndighederne nogensinde at spore en specifik GMO-majs. D.v.s. at der jvf. miljøministerens svar slet ikke eksisterer et sporingssystem for GMO. Den danske import af GMO falder ind under sporingsforordningens artikel 5, da der er tale om sojaskrå, majsbærme og majs gluten.

Sporingsforordningens artikel 5:

"Krav til sporbarhed for produkter til fødevarer og foder fremstillet af GMO'er

Ved markedsføring af produkter fremstillet af GMO'er sikrer virksomhederne, at følgende oplysninger videregives skriftligt til de virksomheder, der modtager produktet:

- a) angivelse af hver af de fødevaringredienser, som er fremstillet af GMO'er*
- b) angivelse af hvert af de fodermidler eller tilsætningsstoffer, som er fremstillet af GMO'er*
- c) for produkter, for hvilke der ikke findes nogen ingrediensliste: angivelse af, at produktet er fremstillet af GMO'er.*

2. Uden at dette berører artikel 6, indfører virksomhederne systemer og standardprocedurer, der i et tidsrum på fem år efter hver transaktion gør det muligt at opbevare de oplysninger, der er omhandlet i stk. 1, og fastslå, fra og til hvilken virksomhed de i stk. 1 omhandlede produkter er leveret."

Som det fremgår af artikel 5, er grunden til, at sporingssystemet ikke virker, at man simpelthen "glemmer" at bede virksomhederne om at identificere den pågældende GMO. Det virker som en helt afsindig fejl i forordningen, der end ikke letter papirarbejdet. For at sikre at der er tale om en EU-godkendt GMO, må importøren jo have vidst, hvilken GMO han importerer. Men denne oplysning forsvinder. I stedet skal alle efterfølgende led blot informere hinanden og i 5 år opbevare arkiver, hvor der alene står "det er GMO-majs". Det kunne for alle parter være passende at få at vide, hvad der er den "unikke identifier".

Da Danmark som en "gevinst" ved BT10-skandalen har opdaget dette totale hul i sporingssystemet, og da sporing er grundlæggende betingelse for håndtering af GMO i EU, er det helt oplagt, at Danmark på rådsmødet grundigt orienterer de øvrige ministre om, at sporingssystemet ikke kan spore de godkendte GMO.

EU KAN END IKKE TESTE FOR ULOVLIGE GMO

BT10-skandalen viste med endnu større tydelighed, at EU ikke kan spore, om ulovlige GMO alligevel ankommer til EU. På landbrugsrådsmødet 26. april 2005 blev det erkendt, at EU er prisgivet, at f.eks. USA selv tilstår, når de begår fejl. Vurderingen fra landbrugsrådet var på den baggrund, at det er et spørgsmål om, hvornår den næste GMO-skandale sker – ikke om det sker igen. Landbrugsministrene opfordrede Kommissionen til at etablere en database over ikke-godkendte GMO med tilhørende testmetoder. Et år senere eksisterer denne database fortsat ikke, og Kommissionen har endnu ikke

fremskaffet en eneste testmetode for eksperimentelle GMO. Miljøministeren bør underrette Kommissionen om, at det ikke er en acceptabel situation for Danmark blot at sidde og vente på, at den næste eksperimentelle GMO-afgrøde bliver opdaget i en importeret last. Kommissionen må om nødvendigt tvinge handelspartnere til at udlevere test-metoder og referencemateriale for alle GMO, der dyrkes på åben mark i det pågældende land.

MÆRKNING

Formålet med at indføre GMO-mærkning var at sikre, at virksomheder og forbrugere har adgang til nøjagtige oplysninger, hvorved de reelt kan udøve deres ret til frit at vælge. GMO-mærkningsreglerne undtager animalske fødevarer. Det betyder, at under 1% af de mange millioner tons GMO, der anvendes i EU, bliver GMO-mærket. For de resterende 99% kan hverken virksomheder eller forbrugere reelt udøve deres ret til frit at vælge.

MANGLENDE RETSGRUNDLAG FOR AT FLYTTE GMO-ANSØGNINGER VÆK FRA DIREKTIVET

I det seneste år er mange GMO-ansøgninger, endda GMO-dyrkningsansøgninger, blevet flyttet væk fra udsætningsdirektivet. Disse ansøgninger behandles nu i stedet under fødevarer- og foderforordningen 1829/2003 – en vertikal/sektorspecifik forordning. Udsætningsdirektivet er den horisontale lovgivning, der generelt regulerer GMO uanset anvendelsen.

Fra udsætningsdirektivet 2001/18 artikel 12: ”Vertikal lovgivning”:

”12(3) De procedurer, der sikrer, at risikovurdering, krav til risikohåndtering, mærkning, hensigtsmæssig overvågning, information til offentligheden og beskyttelsesklausul svarer til, hvad der er fastsat i dette direktiv, fastlægges i en forordning udstedt af Europa-Parlamentet og Rådet. Fremtidige sektorspecifikke retsakter, som bygger på bestemmelserne i den nævnte forordning, skal indeholde en henvisning til dette direktiv. Indtil forordningen træder i kraft, må GMO'er, der udgør eller indgår i produkter, såfremt de er godkendt i henhold til anden fællesskabslovgivning, kun markedsføres efter godkendelse med henblik på markedsføring i overensstemmelse med dette direktiv.” [mine fremhævninger].

Det fremgår således med alt ønskelig tydelighed, at GMO kun kan godkendes med direktivet – den nævnte forordning (som ligesom direktivet skal være horisontal) eksisterer ikke. Miljøministeriet bedes afklare retsgrundlaget for at behandle GMO-ansøgninger med den sektorspecifikke fødevarerforordningen. Dette er ingen triviell detalje. I modsætning til direktivets flerdelte risikovurdering, inddrages de nationale myndigheder i langt mindre omfang under fødevarerforordningen 1829/2003.

UDEMOKRATISK KOMITOLOGI

Greenpeace støtter den danske holdning. Så vidt Greenpeace ved, har Danmark allerede tre-fire gange advaret Kommissionen imod at gå imod et simpelt flertal i rådet – men uden at Kommissionen har efterkommet advarslen. Danmark bør derfor nok nu – eventuelt sammen med Østrig – forsøge at samle tilstrækkelig opbakning blandt de øvrige

medlemslande på rådsmødet til at påvirke Kommissionen til at annullere de godkendelser, der er udstedt på trods af et simpelt flertal i mod rådet.

Med venlig hilsen
Dan Belusa
Greenpeace
51327911